

tegelijk van zijn kerk eischt dat wel te doen! Tot deze consequentie kan en moet — als zij tenminste zoo opgezet wordt als dr. Kuyper dat doet — een theorie komen, welke alléén de uitverkorenen als ware deelgenooten van Gods verbond wil erkennen!

Maar met het bovenstaande is het standpunt van de kuyperiaansche, bij den aanvang reeds ontspoorde, gedachtengang nóg niet bereikt. Neen, het boven gezegde culmineert in de idee, dat de kerk alle kinderen der geloovigen, „zoolang het tegendeel niet apart blijkt, moet houden voor waarachtige bondelingen, d.i. voor uitverkorenen, volgens het oordeel der liefde”.

Op deze wijze „mogen de hypocrieten tot het genadeverbond gerekend worden, hoewel ze er werkelijk geen deel aan hebben”. De kerk, die over het hart niet mag oordeelen moet óók tegenover hen het „oordeel der liefde” hanteeren, volgens hetwelk ze als wedergeborenen beschouwd moeten worden!

De consequenties van deze stelling zijn o.a., dat de kerk „alleen naar de uitwendige kenteekenen verworpen van uitverkorenen mag onderscheiden” en dat de kerk „zich in dit feilbare oordeel vergissen kan”. Een vergissing, welke des te gemakkelijker kan plaats vinden, wijl, naar prof. Kuyper, het slechts uitwendig behoor tot het genadeverbond ook kan inhouden, dat iemand wel degelijk „inwendig”, in alle geval „geestelijke” gaven kan hebben ontvangen, terwijl hij desondanks aan de verkiezing tot zaligheid, en bijgevolg aan wedergeboorte, bekeering en geloof geen deel heeft!

Hoewel de kerk dus ter dege weet, dat er kaf onder het koren is, moet zij toch, „naar het oordeel der liefde, voor koren beschouwen allen, die tot het genadeverbond gerekend worden, d.i. alle kinderen van geloovige ouders, Totdat het tegendeel blijkt”.

Ook deze klap van Zuidema is weer kei-hard. God zou aan zijn kerk n.b. bevelen over haar leden zoo te oordeelen — nog wel met een „oordeel der liefde”! —, dat vergissing niet alleen nooit vermeden, maar zelfs altijd noodzakelijk is!!

Maar nog is het einde niet!

Zuidema vervolgt immers aldus:

„Meer dan eens treffen we in deze studie (van Kuyper) het woord „alsof” aan. „Beschouwd, alsof Christus voor hem gestorven ware”. In werkelijkheid is het niet zoo. Zoo heet het elders, dat de kerk uitgaat van de gedachte, dat al de kinderen der geloovigen als werkelijke bondgenooten moeten beschouwd worden, en dat ze over hen spreekt, alsof ze deel hebben aan deze weldaden. En op een andere plaats wordt gezegd, dat de kerk al haar zorg en arbeid aan de kinderen der geloovigen besteedt, alsof ze waarlijk kinderen Gods waren. In werkelijkheid zijn sommigen van hen 't niet.

Naar dezen gedachtengang behoort derhalve in werkelijkheid enkel de uitverkorene tot het genadeverbond. Niet alle kinderen der geloovigen. Slechts de uitverkorenen kinderen der geloovigen. En de andere kinderen der geloovigen dan? Zijn ze gelijk aan heidenkinderen, aan kinderen van ongeloovigen? Neen ook niet.

Tweeërlei mogelijkheid is hier. Zoolang het tegendeel niet blijkt, zijn ze te houden voor waarachtige kinderen des verbonds, voor uitverkorenen. En, wanneer het tegendeel blijkt, door ongeloovigen wandel en afval, dient men te aanvaarden, dat zij vóór hun afval slechts schijnbaar, slechts uitwendig, slechts in de beschouwing der liefde, welke immers alle dingen hoopt, behoorden tot het genadeverbond. In waarheid hebben ze aan de werkelijkheid van het genadeverbond nimmer deel gehad, hoewel ze voor een tijd recht hadden op den eertitel van verbondskinderen”.

Wat Zuidema hier zegt is weer vlijmscherp.

Het komt immers hierop neer, dat Kuyper in zijn denken en spreken over het verbond zich verstrikt heeft in een soort alsof-philosophie.

Er is eenzijdig immers de werkelijkheid. Die is deze, dat niet alle kinderen der geloovigen ware bondelingen, dat wil bij Kuyper zeggen: wedergeboren zijn. Deze werkelijkheid ziet God, daarnaar oordeelt Hij — deze werkelijkheid heeft Hij ook aan zijn kerk geopenbaard. Niet allen die uit Israël zijn, zijn Israël! — heeft Hij tot zijn gemeente gezegd.

Maar dwars tegen deze werkelijkheid in laat de kerk zich nu leiden door een beschouwing, deze n.l., dat zij de kinderen der geloovigen, die in werkelijkheid niet allen „ware bondelingen”, wedergeborenen, uitverkorenen zijn toch als zodanig beschouwt. Hoewel de kerk dus uit Gods eigen mond hoort, dat niet alle kinderen der geloovigen wedergeboren zijn, beschouwt zij ze toch als zodanig!

En de HEERE zelf zou de kerk bevelen deze als-of-philosophie te aanvaarden en zich door deze, met de door Hem zelf bekend gemaakte werkelijkheid volkomen strijdige beschouwing, bij het heilige werk van leiding der lammeren van Christus' kudde te laten beheerschen!

En nog is het eindpunt van dezen kuyperiaanschen doolweg niet bereikt.

Zuidema schrijft namelijk: „Enmaal gaat prof. Kuyper nog één schrede verder. Wanneer hij ook een onderscheid maakt, niet alleen tusschen het oordeel der liefde van de kerk (en het) oordeel Gods, doch ook tusschen de werkelijkheid en de beschouwing Gods! Hij schrijft n.l. op het eind van 'z'n studie, dat God alle verbondskinderen, ook de schijn-geloovigen, de hypocrieten, dus ook hen, die in werkelijkheid niet tot het genadeverbond behooren, beschouwt als zijn kinderen, zijn zonen en dochteren”.

Volkomen terecht betoogt Zuidema daarop, dat wie zulke dingen durft te zeggen dicht nader aan de grens van een goddelijk „alsof”, waarbij n.l. een verbondsbeschouwing van Gods zijde wordt verondersteld, welke met de goddelijke werkelijke uitverkiezing van Gods zijde, dat is dus niet de ware, door God gegeven verbondsgemeenschap van Gods zijde, geen verband houdt!

Inderdaad, wie zoo iets schrijft en het meent, onderneemt het verschrikkelijke bedrijf te poneeren, dat God in een bepaald, uiterst belangrijk opzicht bij zijn omgang met en behandeling van de menschen niet met de door Hem zelf gewilde en gemaakte werkelijkheid rekt, maar zich dan laat leiden door met die werkelijkheid strijdende beschouwingen, dus met ficties en illusies!

De menschen, die God niet verkoos en niet vernieuwde, zou Hij, Hij zelf toch beschouwen als menschen aan wie Hij deze weldaden wel had bewezen!

Geloove dit wie het kan!

Deze verschrikkelijke stelling is wel een „sprekende” kwade vrucht, welke de boosheid van den boom, waaraan zij groeide, wel zeer duidelijk demonstreert. Is dit alles, zakelijk gezien, geen blasphemie?

Verpletterend is inderdaad Zuidema's critiek op dr. H. H. Kuyper's verbondsbeschouwing. C. V.

KERKELUK LEVEN

ZELFSTANDIG OPTREDEN IN DE POLITIEK?

XIII.

Een uitvoerige bespreking van het in ons vorig artikel genoemde rapport kan niet worden ondernomen hier; we blijven staan bij enkele hoofdzaken.

We zwijgen over de slordige wijze, waarop Calvijn's aan de weerlegging van Servet vastgeknoopt tractaat over de noodzaak van haereticus, d.w.z. ketters (of ook scheurmakers) met het zwaardrecht te straffen, wordt aangehaald, en weergegeven. We wijzen er alleen op, dat de titel niet juist wordt vertaald. Het Rapport geeft als onderdeel van den titel aan: „dat de ketters met het zwaard moeten gestraft worden”. Maar er staat: dat de haereticus met het recht-van-zwaard (het zwaardrecht) moeten bedwongen worden: lure gladii coerendos esse haereticos. Ik geloof, dat de vertaling van „haereticos” door „ketter” niet volledig is, en niet doeltreffend; want er zit in het woord naast het element van „eigen” leer óók een element van groepsvorming, van scheurmakend (een filosofische school heet soms een filosofische haeresis). En hier! is 't Calvijn wel degelijk te doen om het scheurmakend element. Maar voorts is de titelvertaling van het Rapport misleidend. Het Rapport vertaalt den titel eerst onjuist (het tractaat van Calvijn zou volgens die vertaling handelen over het „straffen”-met-het-„zwaard”, waarbij wij aan DOODEN denken) en betoogt dan: maar 't valt ondanks dien barren titel nog al mee, want Calvijn wil tenslotte alleen maar de zwaarste gevallen met de doodstraf afdoen. Op zoo'n manier gelezen, geeft Calvijn een verkeerd titel aan zijn boek of een verkeerd boek bij zijn titel. Maar als men in den titel leest: niet het zwaard, doch het zwaard-recht, wordt Calvijn beter verstaan. Het zwaardrecht heeft de overheid, en ze gebruikt dat zwaard-RECHT óók in veel gevallen waarin ze heelemaal niet met het beuls-ZWAARD werkt. Het „zwaard” der overheid is een ander dan dat van haar beul. Zooals de sleutel van de stad van 's burgemeesters inventaris een andere is dan van den poortwachter. Als we belasting betalen of ons straatje moeten schrobben om zoóveel uur, en niet later, gebruikt de overheid haar zwaard-recht. Hier krijgt dus de overheid een positieve taak tegenover kerk-scheuring en -verwoesting. (Je zou er haast jaloersch op worden, want je had dan tenminste kans op een behoorlijk protocol! Maar dit is slechts tusschen haakjes..... voor de A.R. synodocraten.)

Het tractaat van Calvijn is inderdaad leerzaam; bij Servet immers signaleert hij (C. R. VIII, 462, de nummering van het Rapport deugt niet) ook deze dwaling, dat Servet ontkende, dat in zaken der religie eenig gebruik van het zwaard was. Het is, alsof je een lid van de J.V. op G.G. hoort.

Ik constateer, dat het Rapport in dit kleinigheidje

¹⁾ In het algemeen ziet hij trouwens „haeresis” (in den zin van valsche leer) als wortel en begin van schisma (49, 481).

(waaraan toch weer veel hangt) den indruk wekt, alsof Calvijn zou bedoelen: met het zwaard uitroeien is hetzelfde als: de mitrailleur erop! Dat is niet juist. Zwaard is niet zwaardrecht. Haar zwaardrecht gebruikt de overheid óók als ze den beul met rust laat. Ze gebruikt dat altijd, als ze haar gezag doet gelden om te bedwingen. „Geestelijke vrijheid eerbiedigen” KAN dus beteekenen: zwaardrecht prijsgeven. Bevoegdheid praetendeeren, maar geen politionele macht willen of mogen oefenen om de exonsia te doen gelden. Ik geloof, dat de heer Schouten terecht daartegen opponeert, als 't gaat over Linggadati. Ik meen óók, dat diezelfde kwestie om een hoek komt kijken als we Calvijn willen verstaan.

Geen kleinigheid, zeiden we, dit vertalingskwestietje. Neen, werkelijk niet. Het Rapport, 290, in zijn tendenz om de vaders een beetje naar vader A. Kuyper toe te halen, redeneert nu zóó: Calvijn was nog wel streng, maar de latere gereformeerden waren al veel gemakkelijker. Het strengere gevoelen is door hen „niet onbelangrijk verzacht”. U voelt: dat is al een redeneeren naar Abraham Kuyper toe.

Maar nu het bewijs?

Wel, men haalt de Synopsis aan (het bekende leerboek der Leidsche professoren „uit den bloeitijd”). Daar wordt gezegd (volgens 't Rapport) dat het beter is de kettersche leeraars af te zetten of te verbannen of op eene andere wijze te beteugelen, dan met den dood te straffen. Alleen voor érg gevaarlijke haereticus wordt dan weer „eene uitzondering” gemaakt, zoo erkent het Rapport ten aanzien van de Synopsis.

Maar het is weer onjuist.

In stelling 65 toch spreekt de Synopsis n.l. over gevallen, waarin de overheid, zooals het in bepaalde perioden wel eens gebeuren kan, niet bij machte is met haar machtsmiddelen naar believen op te treden. In zó'n tijd moet ze wel veel tolereren! Maar dan spreekt stelling 66 over die gevallen, waarin de overheid wel degelijk in staat is, tegen heterodoxe leeraren en haeretische volksverleiders dwingend op te treden en hen met haar zwaard te bedwingen (weer dat woord van straks: „coercere”). In zó'n geval zeggen — aldus de Synopsis — andere theologen: pas de doodstraf toe. Maar de Synopsis zelf wil, als er een andere manier (dan de doodstraf) bestaat, om hen met behoud van wat billijk en profijtelijk is te bedwingen (weer „coercere”), de meesten van die verleiders, na hun kerkelijke veroordeeling laten straffen met lichtere maatregelen, b.v. verbanning, zonder nog de doodstraf toe te passen. De meesten: de ergsten moeten toch nog sterven.

We hebben dus hier duidelijk overeenkomst met Calvijn en heelemaal geen „belangrijke verzachting”. HIER is ook door de Synopsis een „coercere” (in toom houden, bedwingen) van de haereticus door de overheid, die in staat is (possit), d.w.z. de dwangkracht, de dynamis heeft, hen te bedwingen (weer „coercere”) met het zwaard. Dat IS haar bevoegdheid (exousia); u kan die bevoegdheid ook gebruiken. Met andere woorden: een overheid die de doodstraf toepast, gebruikt EEN manier van oefening van haar zwaard-recht; en een overheid, die de haereticus op andere wijze aanpakt, gebruikt haar zwaard-recht op een tweede manier. Maar BEIDE roeren „met het zwaard” (de ééne met, de andere zonder „mitrailleur”) ketterij uit. Het is dus hetzelfde als wat Calvijn zegt. Ook die wil tusschen verschillende groepen van haereticus onderscheiden hebben, en zegt dan: alleen de ergsten met de doodstraf, maar ALLEN met het zwaard-recht bedwingen.

De onjuiste, we zullen aannemen: onbewust tendentieuze vertaling van Calvijn heeft 'n brugje geslagen voor de tot nu toe in het Rapport slechts imaginaire bewering: de vaders hebben al gauw Calvijn een beetje gecorrigeerd. De afstand tusschen „art. 36” volgens de vaders en „art. 36” volgens A. Kuyper werd verkleind. Maar het gebeurde kunstmatig.

Een tweede bezwaar tegen de redeneermethode van het Rapport dringt zich aan ons op, als we letten op de manier, waarop „gewerkt” wordt met het argument, dat (óók al volgens Calvijn; die mag nu ineens weer als grondlegger meehelpen) „de roeping van staaten kerk wordt onderscheiden”.

O neen, wij denken er niet aan te loochenen, dat Calvijn deze eenvoudige wijsheid gekend en onderwezen heeft.

Maar wij hebben er wel bezwaar tegen, dat het Rapport nu van deze eenvoudige wijsheid een ietwat gammele springplank maakt, om uit te komen dáár, waar Calvijn zelf nooit heeft willen komen.

Er gebeuren n.l. enkele ongelukjes.

Het eerste ongeluk is al weer, dat men slordig Calvijn weergeeft. Ons wordt verzekerd (wat waar is), dat Calvijn (Institutie IV, 11, 1) uitspreekt, dat de ourgerlijke regeering (politia) en de geestelijke regeering (politia) van de kerk totaal onderscheiden zijn.

Voor-
hier m-
er tw-
in de z-
het een-
lijk to-
dige re-
Tw-
Wie
in dit m-
Calvijn-
heeft o-
sta a-
dat t-
daa-
bevonde-
heid
„Tw-
leir
Maar
zegt, ve-
de nam-
(ook va-
namelij-
is een
homine-
die d-
draaien
niet na-
Twee-
Calvijn.
Dat
Hij spr-
christen-
(Gal. 5
slavernij
zeggen.
Maar,
wat pra-
die kom-
vrijgema-
len b-
het is
binding
de Wed-
§ 15 uit-
zen s-
ten we-
ring
lijk, wa-
tot den
gerlijk,
plichten-
plichten-
heeten
Want e-
werelden
schillene-
En o-
eerst ov-
schuwer-
leert
de b-
in IV, 2
zelf te
We h-
lei reg-
eriei re-
port on-
wel sam-
Calvijn
voudig,
wikkel-
tusschen
rechtsple-
consc-
is ook
wett-
Daarna
port me-
den men-
rein
op da-
Hier,
port van
en A. R.
dat er
gebeurd

PRATE

Wé le-
meent:

In h-
moet a-
gezind

Ik be-
zich als
crete

moet zie-
niet ver-
als de

juist zo-
dat men-
ons) te

handeld